

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender
Stormgade 2-6
1470 København K

16. januar 2006

BØRNERÅDETS SYNSPUNKTER VEDR. REGERINGENS FAMILIEPOLITISKE REDEGØRELSE

Jeg skal hermed takke for lejligheden til at kommentere regeringens familiepolitiske redegørelse forud for redegørelsesdebatten i Folketinget den 19. januar 2006. Jeg har tidligere kritiseret redegørelsen for at have for lidt fokus på børnene og deres perspektiv, men skal samtidig tilkendegive at regeringen i redegørelsen, i spørgsmålet om børns retsstilling i forbindelse med forældrenes skilsmisse, sender vigtige nye signaler om at flytte fokus fra forældrenes ret til barnets bedste. Et sådant skridt vil bringe større overensstemmelse mellem Konventionen om barnets rettigheder, og lov om forældremyndighed og samvær. Det vil jeg gerne indledningsvist fremhæve, som betydningsfuldt. Det kan sammen med andre aktuelle initiativer være med til at indvarsle et nyt paradigme, som for alvor anerkender børn som individer med selvstændige rettigheder og med holdninger, som myndigheder skal lytte til og medinddrage i beslutninger. Børnerådet ser i det et perspektiv, der kan bane vejen for en egentlig inkorporering af Børnekonventionen i dansk ret på længere sigt.

Jeg skal herefter benytte lejligheden til at gennemgå spørgsmål, som Børnerådet finder vigtige og supplere med overvejelser og ideer som kunne indgå i den fortsatte debat om redegørelsen.

Familiens udvikling

Redegørelsen bidrager bl.a. med interessante tal for hvorledes familien som institution over tid, er undergået store forandringer, og lægger sig herefter fast på et familiebegreb, som inkluderer nye familietyper og familiens nære netværk, og vælger på den måde at beskrive den moderne familie, som langt mere end blot biologiske relationer og blodsband. Jeg er enig i at begrebet om familien i dag må beskrives meget bredt, og vil fremhæve at det også er betydningsfuldt for den måde vi lovgiver på.

Jeg savner imidlertid en tilsvarende analyse af de ændringer der har fundet sted internt i familien, og som er mindst ligeså vigtige. Man kunne sige at (kerne)familien de sidste 30 - 40 år er blevet demokratiseret, at magten er blevet delt og at det spidse hierarki er blevet fladt. Børnene i familien har fået en anden rolle, de er mere

ligeværdige og inddrages i familiernes beslutninger. Undersøgelser om familiernes forbrug dokumenterer børnenes endda særdeles store indflydelse på familiernes indkøb af både dagligvarer og varige forbrugsgoder. Og for unge forældre er det i dag naturligt at inddrage børnene i familiens overvejelser og beslutninger.

Jeg betragter denne udvikling som en stor landvinding, som er med til både at udvikle børnenes kompetencer og skabe bedre trivsel for dem i dagligdagen. Men jeg kunne alligevel godt tænke mig at denne udvikling iagttages nærmere, for medaljen har også en bagside.

Det er min opfattelse at børn i dag, som følge af familiens og samfundets demokratisering, bliver stillet overfor hundredefold flere valg, end børn tidligere gjorde. De skal håndtere vanskelige valg i en ung alder, og oplever ofte at få pålagt et stort ansvar tidligt i deres liv.

Når vi i dag taler om uddannelse og fremtid, flytter grænsen sig for de første overvejelser via skolevejledning stadig længere ned, og i dagtilbud og skoler lægges pædagogikken an på at alle børn evner at vurdere og træffe valg. Det er de fleste børn også gode til, men det efterlader omvendt også en gruppe børn med markante vanskeligheder. Vi hører om en stigning i antallet af selvdestruktive børn og unge, piger som skærer sig, og sammen med spiseforstyrrelser, vækst i indlæggelser på grund af stress, er der behov for at forske i og undersøge hvilke træk ved det moderne liv, som især belaster de mindre robuste børn.

· Og man kan spørge: "Hvordan kan vores institutioner og skoler støtte de børn, som ikke hjemmefra er trænet i at diskutere og beslutte, som er opdraget autoritært, eller blot ikke evner at finde sig til rette i tidens projektorienterede læringsrum?"

· Og i forlængelse af det spørgsmål kunne man spørge: "Hvorledes familierne og samfundet bedst tilrettelægger rammerne, så alle børn er parate til at møde de udfordringer som en globaliseret verden og et multikulturelt samfund stiller for fremtiden?"

De spørgsmål forventer jeg ikke at redegørelsen besvarer, men jeg savner at den stiller og diskuterer dem.

Børnene i familien

Spørgsmålet om ændringer i familiernes samvær har også sat fokus på et andet dilemma: At børn og forældres interesse ikke altid er sammenfaldende. Det præsenterer sig tydeligst i dagligdagen i brudsituationer. Når samfundet fjerner børn med eller uden forældrenes samtykke, eller når børnenes behov for kontinuitet og sammenhæng, står overfor forældrenes behov for at bevare

forældreskabet intakt. Disse overvejelser er behandlet i betænkning 1463 fra Socialministeriet om anbragte børn og forældres retssikkerhed. Konklusionerne markerer en bevægelse væk fra den traditionelle ide om, at det altid er barnets tarv, at målet for socialpolitikken er familiens reetablering efter brud. I stedet udfolder betænkningen tanker og forslag om at fastsætte og forstå barnets bedste ud fra barnets eget perspektiv og udefra iagttagelser af barnets trivsel, som rummer flere hensyn end hensynet til familiens enhed. Disse overvejelser er betydningsfulde når de omsættes i nye lovregler, og vil styrke børneperspektivet for de mest udsatte børn. Bevægelsen er den samme, som kan iagttages i debatten om skilsmissebørnenes behov for at få anerkendt selvstændige behov, som er uafhængige af mors og fars følelsesmæssige behov og retlige krav.

Men selve konstateringen af at børn og forældres interesser ikke altid er sammenfaldende gælder for alle børn og bør fremhæves i debatten. Ikke for at skabe splittelse eller for at underminere betydningen af familiefællesskabet, men for at geare myndigheder og institutioners møde med familierne, og anerkende i praksis at familier er rammer om individers liv i fællesskab.

Familiepolitik bør derfor i sit udgangspunkt fastslå, at familierne ikke pr. definition er harmoniske enheder, men fællesskaber af individer, og at samfundets regler skal tage sigte på både at beskytte individernes rettigheder samtidig med at reglerne styrker familiens muligheder for at fungere og overleve. Dvs. gode daginstitutionsforhold, balance mellem arbejdsliv og familieliv etc.

· Spørgsmålet kunne herefter lyde: "Hvorfor er der ikke i redegørelsen en tilkendegivelse af, at børns rettigheder i samfundet og i familien er et vigtigt element i en familiepolitik, og en henvisning til Danmarks forpligtelser i medfør af vores ratifikation af Børnekonventionen i 1991?"

Familieliv og arbejdsliv

Et af tidens store problemer, er arbejdsmarkedets endeløse sult efter medarbejdere, som er fleksible og i stand til at arbejde stadig mere. Det hensyn støder ofte sammen med unge familiers ønske om mere tid hjemme og resultatet er stress, flere sygedage og måske også unødvendige brud i familierne.

Børnerådet finder nedsættelsen af en kommission, der skal kortlægge problemer i relationen mellem arbejdsliv og familieliv, er en rigtig god ide. Og vi deler regeringens ønske om at kommissionen udarbejder konkrete og håndterbare forslag, som kan omsættes til handling i familierne, på arbejdsmarkedet og af Folketinget. Jeg skal imidlertid

gentage min kritik af kommissoriet for arbejdet, som efter Børnerådets opfattelse har for meget fokus på de voksne og arbejdsmarkedets behov for fleksibilitet og for lidt på børnenes behov for nærværende forældre. For Børnerådet handler familiepolitik i høj grad om at genindstifte familien som et værdifuldt sted for børn. Det vigtigste sted for børn, hvor de møder værdier, opdrages og lærer at kende forskel på rigtigt og forkert. Den funktion kan ikke outsources, og det bør afspejles i kommissoriet.

Populært sagt er børnene overhovedet ikke nævnt i kommissoriet, og det vil kræve store anstrengelser for kommissionen at overbevise offentligheden om at den vil vurdere sine forslag i et børneperspektiv.

· Børnerådet har det synspunkt at kommissionens vigtigste opgave bør være at fremsætte forslag som kan sikre at forældre får mere tid sammen med deres børn, også selvom det måtte stride mod tidens ønsker om at alle voksne, for at sikre fremtidens velfærd, skal arbejde endnu mere. Velfærd for børn er først og fremmest at kunne være sammen med forældre, som har tid og overskud.

Negativ social arv, ulighed og udstødning

Familieredegørelsen omtaler flere steder at regeringen søger at reducere virkningerne af negativ social arv, og skabe bedre muligheder for de mest udsatte familier og børn. Det fremhæves bl.a. at læreplaner i dagtilbud tager sigte på at bryde med negativ social arv, og redegørelsen omtaler projekter og puljer, som er målrettet udsatte familier og børn. Børnerådet anerkender, at der udfoldes store bestræbelser på at lokalisere problemerne og sætte ind med passende tilbud, men konstaterer samtidig at indsatsen er blevet forstyrret af den usikkerhed, der er skabt om målet med socialpolitikken. Debatten om hvorvidt social lighed er et attraktivt mål at forfølge, eller snarere forhindrer dynamikken i samfundet, kaster stadig skygger over arbejdet med de udsatte børn og unge, og der er brug for utvetydige tilkendegivelser om retningen for socialpolitikken fremover.

Der er f.eks. blevet afsat 2. mia. over fire år til bedre kvalitet i daginstitutionerne, bl.a. med det formål at styrke daginstitutionernes arbejde med socialt udsatte børn. Regeringen har i januar 2006 udsendt oplægget: "Lige muligheder for alle børn og unge." Og her er det fremhævet, hvorledes de første 400 mio. skal anvendes. Børnerådet ser frem til konkrete forslag vedr. anvendelsen af de yderligere 1.6 mia. kr. Børnerådet lægger vægt på at ressourcerne først og fremmest skal bruges til varige forbedringer af vilkårene for de institutioner, som løfter særlige vanskelige opgaver i belastede boligkvarterer eller andre områder, hvor andelen af udsatte børn er stor.

· Der er efter Børnerådets opfattelse behov for en afdækning af om vilkårene for de mest udsatte børn, herunder også om vilkårene for børn i fattigdom er blevet vanskeligere, og om gruppen af udsatte børn er blevet større. Det har betydning for vurderingen af om den socialpolitiske indsats har virket overfor denne befolkningsgruppe. Og det har betydning for vurderingen af indsatsen om at bryde med negativ social arv.

Afslutning

Der er en række forslag i redegørelsen, som Børnerådet ser frem til at regeringen realiserer, herunder forslag om at etablere en evalueringssenhed for dagtilbud, "undervisningsmiljøregler" for dagtilbud og styrkelse af sundhedsplejen. Børnerådet håber at redegørelsen vil bidrage til, at debatten om børn og familiers vilkår forbliver højt på den politiske dagsorden.

Med venlig hilsen
På Børnerådets vegne
Klaus Wilmann, formand